

ZAGROŻENIA W OSTOJACH PTAKÓW IBA

Maria Jujka-Radziejewicz
OTOP

CO TO SĄ IBA?

- Miejsca gdzie występują (i) rzadkie, zagrożone gatunki ptaków, (ii) gatunki o ograniczonym zasięgu, (iii) ugrupowania ptaków charakterystycznych dla jednego biomu lub (iv) duże koncentracje ptaków migrujących i zimujących.
- *to obszary o kluczowym znaczeniu dla ochrony ptaków na świecie*

JAK WYZNACZAMY IBA ??

- Na podstawie ścisłych, ilościowych kryteriów stworzonych przez BirdLife International. Kryteria te podzielone zostały na kategorie, dzięki którym można wyróżniać miejsca o znaczeniu globalnym (kryteria z grupy A), regionalnym (kryteria z grupy B) i sub-regionalnym (kryteria z grupy C).

IBA a N2000

- Na terenie państw Unii Europejskiej ostoje ptaków są podstawą do typowania terenów do ochrony w ramach obszarów specjalnej ochrony ptaków sieci Natura 2000.

CO TO ZA KRYTERIA ?

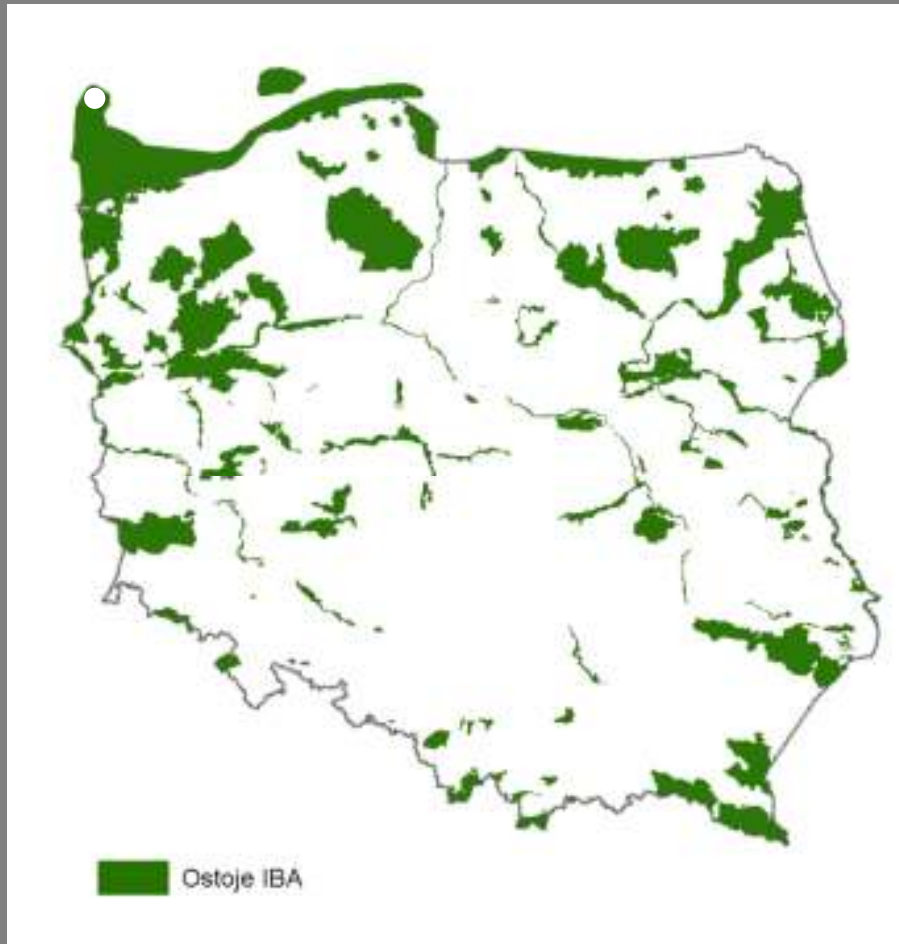
- C1 – gatunki zagrożone w skali globalnej
- C2 – koncentracje gatunków zagrożonych w Unii Europejskiej
- C3 – koncentracje gatunków migrujących, nie zagrożonych w Unii Europejskiej
- C4 – duże kongregacje gatunków
- C5 – duże kongregacje gatunków w „wąskich gardłach wędrówkowych” („bottleneck sites”)
- C6 – gatunki zagrożone w skali Unii Europejskiej
- C7 – inne kryteria ornitologiczne

GLOBALNA SIEĆ

Na świecie wyznaczono już około 11 000 ostoj w prawie 200 krajach, tworząc największą sieć obszarów priorytetowych dla efektywnej ochrony ptaków, a także całej różnorodności biologicznej.

Monitoring ostoj ptaków IBA jest globalnym projektem koordynowanym przez BirdLife International (w Polsce Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków), będącym jednym z elementów kompleksowego monitoringu stanu ptaków na świecie, obejmującego także monitoring zagrożonych oraz pospolitych gatunków ptaków, a także ich siedlisk i ostoj.

IBA W POLSCE

- **174** IBA (4 morskie)
- 144 IBA chronione jako OSOP
- 30 nowych OSOP wciąż bez formalnej ochrony
- Ogółem IBA zajmują ok 20% powierzchni Polski

Średnio 340 km² (34 000 ha)

→ 50% większe niż 160 km²

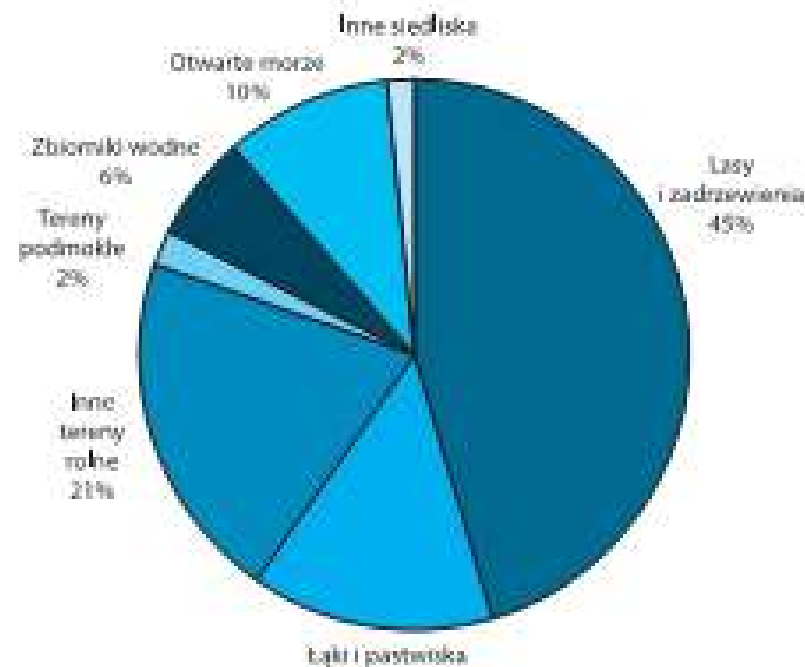
→ 166 ha (Żwirownia Skoki) do 379,820 ha (Bory Tucholskie).

→ 68 land IBAs (40%) jest mniejszych od 10,000 ha i tylko 36 (21%) większe niż 50 000 ha

Siedliska w IBA

Siedliska

Prawie połowa powierzchni (ok. 45%) ostoi ptaków w Polsce zajęta jest przez lasy i zadrzewienia. Stosunkowo dużą powierzchnię zajmują także tereny otwarte – łąki i pastwiska, oraz inne tereny rolne, łącznie ok. 35% powierzchni wszystkich ostoi. Znaczący jest udział otwartych wód morskich (10% powierzchni) oraz zbiorników wodnych (6%),

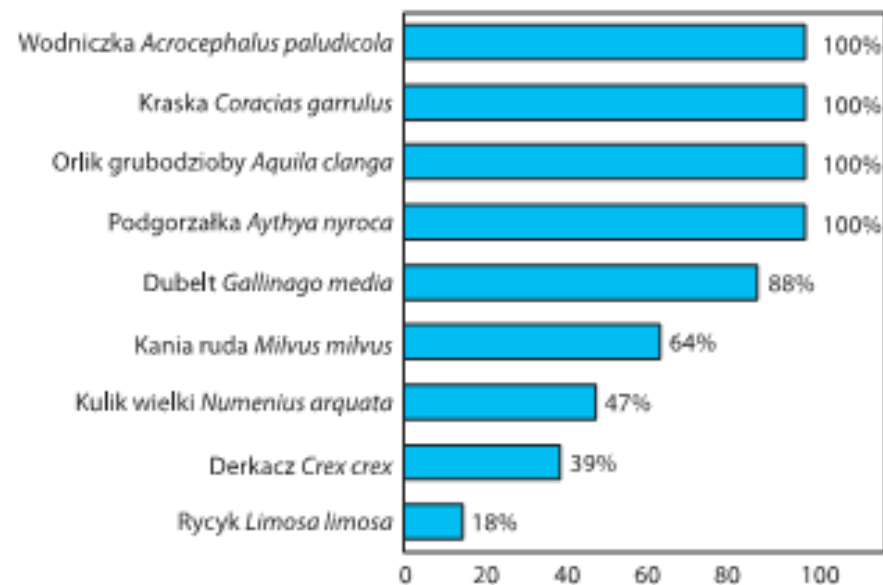
GATUNKI KWALIFIKUJĄCE

- 92 gatunki.
- Od 1 do 32. On , średnio 4 gat.
- Najwięcej gatunków kwalifikujących w ostojach: Dolina Dolnej Odry (Lower Odra Valley) (32 species), Dolina Biebrzy ( ) (26), Bory Tucholskie (Tuchola Forest) (21), Dolina Baryczy (Barycz Valley), Zalew Szczeciński (Szczecin Reservoir) (17), ZBIORNIK SIEMIANÓWKA (Siemianówka Reservoir) (15).
- IBA spełniają między 1 a 11 kryteriów, średnio 4. Najwyższa liczba kryteriów: Zalew Szczeciński (**Szczecin Reservoir**), Dolina Dolnej Odry (**Lower Odra Valley**), Ujście Warty (**Warta Mouth**), Dolina Biebrzy (**Biebrza Valley**) (11 criteria), Dolina Górnej Narwi (**Upper Narew Valley**), Dolina Środkowej Odry (**Middle Odra Valley**), Dolina Baryczy (**Barycz Valley**)(10 criteria).

ZNACZENIE IBA DLA OCHRONY PTAKÓW

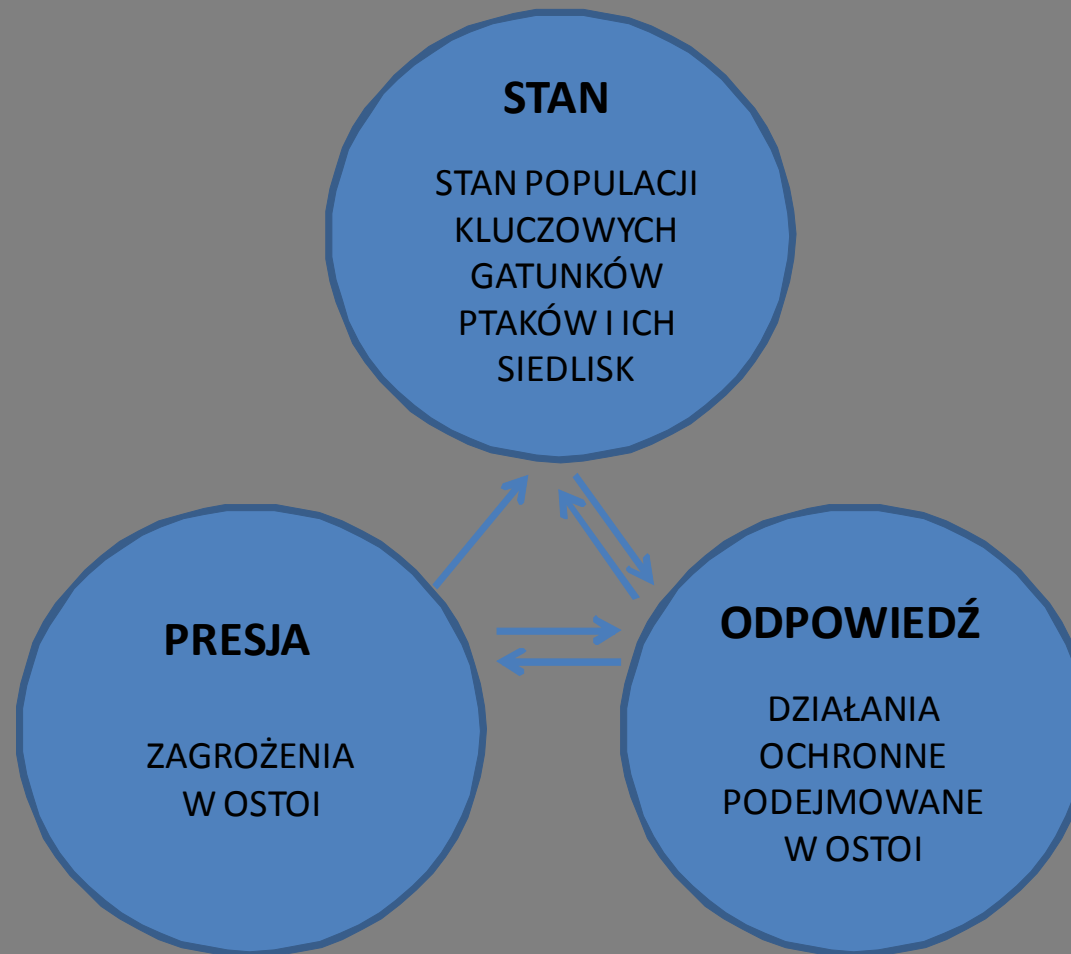
Gatunek	Kategoria zagrożenia	Liczba ostoi ptaków, gdzie dany gatunek występuje	Liczba ostoi ptaków, gdzie dany gatunek jest kwalifikujący	Wielkość populacji światowej	% populacji światowej w Polsce	% populacji krajowej występujący w ostojach ptaków
Podgorzałka <i>Aythya nyroca</i>	NT	40	5	81 500–128 500 p	0,1	100
Kania ruda <i>Milvus milvus</i>	NT	74	16	21 000–25 500 p	2,9	64
Orlik grubodzioby <i>Aquila clanga</i>	VU	2	1	<5 000 p	0,3	100
Derkacz <i>Crex crex</i>	NT	148	72	1 800 000–3 200 000 p	1,5	39
Dubelt <i>Gallinago media</i>	NT	38	11	59 000–502 500 m	0,5	88
Ryzyk <i>Limosa limosa</i>	NT	38	25	317 000–402 000 p	0,1	18
Kulik wielki <i>Numenius arquata</i>	NT	39	19	245 000–330 000 p	0,2	47
Kraska <i>Coracias garrulus</i>	NT	12	3	100 000–500 000 p	0,1	100
Wodniczka <i>Acrocephalus paludicola</i>	VU	21	16	12 100–13 800 p	0,1	100

PO CO?

- Monitoring ostoi ptaków służy uzyskaniu informacji o zmianach w czasie podstawowych parametrów opisujących ostoje ptaków oraz lepszemu rozpoznaniu czynników zagrażających ptakom i ich siedliskom, a w konsekwencji zapewnieniu efektywniejszej ochrony tych obszarów.
- W ramach monitoringu zbierane są dane na podstawie których wyznaczane są wskaźniki opisujące trzy elementy funkcjonowania ostoi: „stan” ostoi (populacje kluczowych gatunków ptaków w ostoi i stan ich siedlisk), „presja” (czynniki zagrażające ptakom w ostoi) oraz „odpowiedź” (działania ochronne podejmowane w ostoi).

Monitoring IBA - schemat

KTO?

- Monitoring ostoi opiera się na pracy wolontariuszy
- Rozpowszechnioną i sprawdzoną w wielu krajach formą monitorowania ostoi ptaków jest powoływanie tzw. „opiekunów ostoi”.
- Opiekunowie - działające na terenie ostoi ptaków IBA, osoby lub grupy osób (także organizacje), które kontrolują stan ostoi i regularnie raportują o zagrożeniach w ostojach znajdujących się pod ich opieką, a także o stanie populacji kluczowych gatunków ptaków i ich siedlisk.

CO ROBIĄ OPIEKUNOWIE?

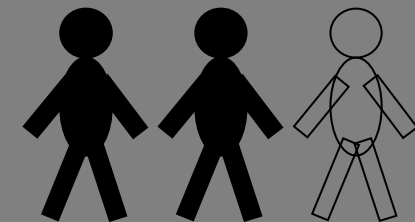
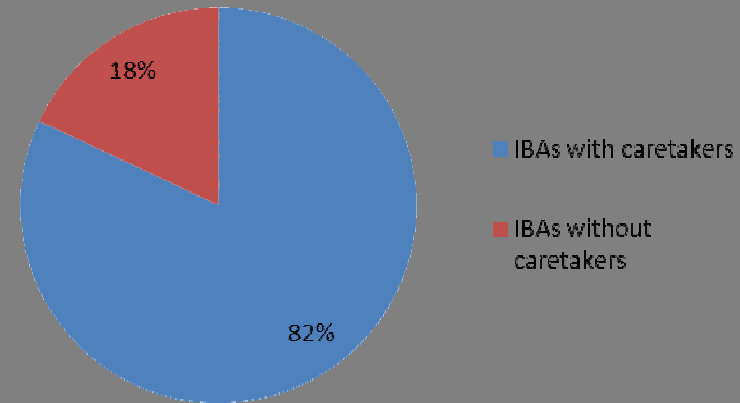
- funkcja wczesnego ostrzegania o zagrożeniach w ostoi
- przekazywanie danych monitoringowych (raz do roku) dotyczących zagrożeń, liczebności kluczowych gatunków ptaków oraz stanu ich siedlisk na terenie ostoi ptaków, w celu analizy trendów tych parametrów na poziomie regionalnym i ponadregionalnym oraz odpowiedniego planowania działań ochronnych na terenie ostoi

OPIEKUNOWIE W POLSCE

149 opiekunów w 143 obszarach

→ 145 osób

→ 4 organizacje

OCENA PRESJI W OSTOJACH

- PRESJA

	Pressure	Status scores	Trend scores
Timing	0,1,2,3		
+	+		
Scope	0,1,2,3		
+	+		
Severity	0,1,2,3		
=	=		
Total (Impact)	0-9	→ 0,-1,-2,-3	Status score from Year 2 – Year 1 → -3,-2,-1,0,1,2,3

OCENA ZAGROŻEŃ W IBA

Okres działania zagrożenia	Ocena
Aktualnie	3
Prawdopodobne w niedalekiej przyszłości (w ciągu 4 lat)	2
Prawdopodobne w dalszej przyszłości (nie wcześniej niż za 4 lata)	1
W przeszłości (już nie dotyczy)	0

Zasięg działania zagrożenia	Ocena
Całe siedlisko / populacja (>90%)	3
Większość siedliska / populacji (50-90%)	2
Część siedliska / populacji (10-50%)	1
Niewielka powierzchnia siedliska / mała część populacji (<10%)	0

Natężenie zagrożenia	Ocena
Szybka degradacja siedliska / populacji (>30% w ciągu 10 lat)	3
Średnia degradacja siedliska / populacji (10-30% w ciągu 10 lat)	2
Wolna degradacja siedliska / populacji (1-10% w ciągu 10 lat)	1
Brak degradacji siedliska / populacji (<1% w ciągu 10 lat)	0

KODOWANIE

	0	-1	-2	-3	
Presja- Zagrozenie	Słabe /nie oceniono	Średnie	silne	Bardzo silne	-
	0	1	2	3	5
Kondycja	Bardzo niekorzystna	Niekorzystna	Bliska korzystnej	korzystna	Nie oceniono
Odpowiedź	Nieistotna/nie oceniono	słaba	średnia	wysoka	-

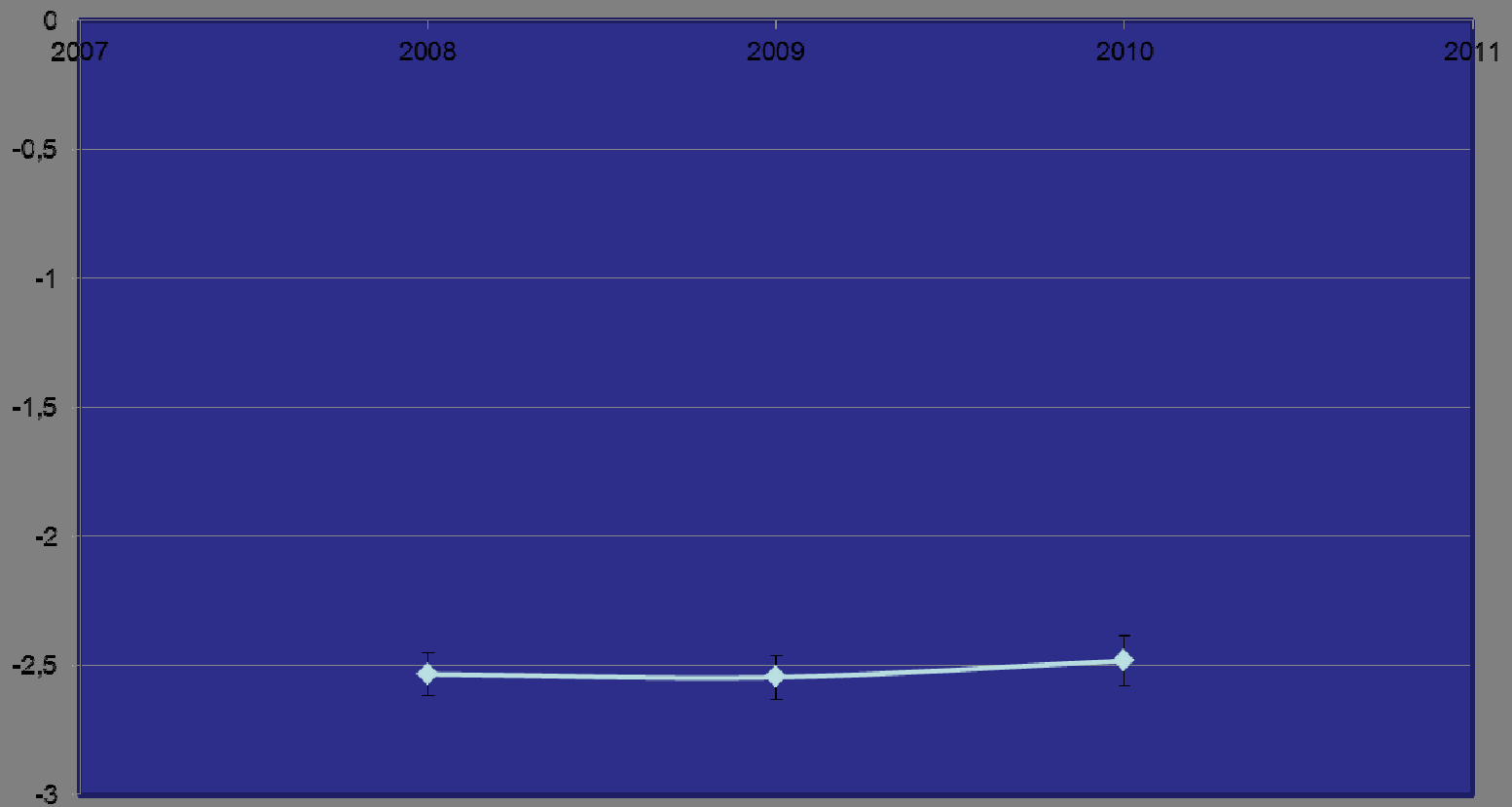
WYNIKI

OGÓŁEM W OKRESIE 2008-2010, N=89

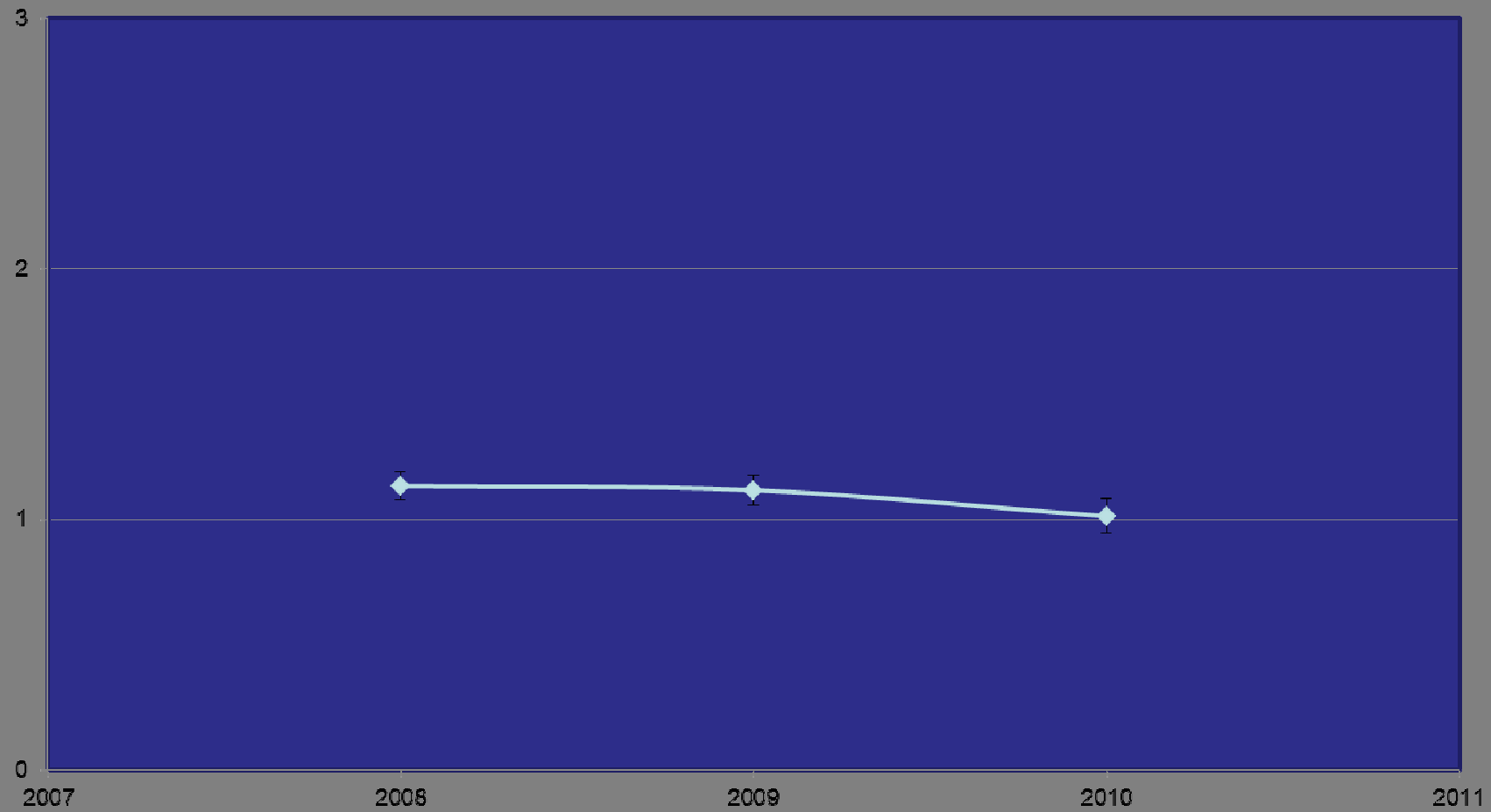
ZMIANY PRESJI W CZASIE

2008 N= 75
2009 N= 66
2010 N= 79

(2%),

ZMIANY ODPOWIEDZI W CZASIE

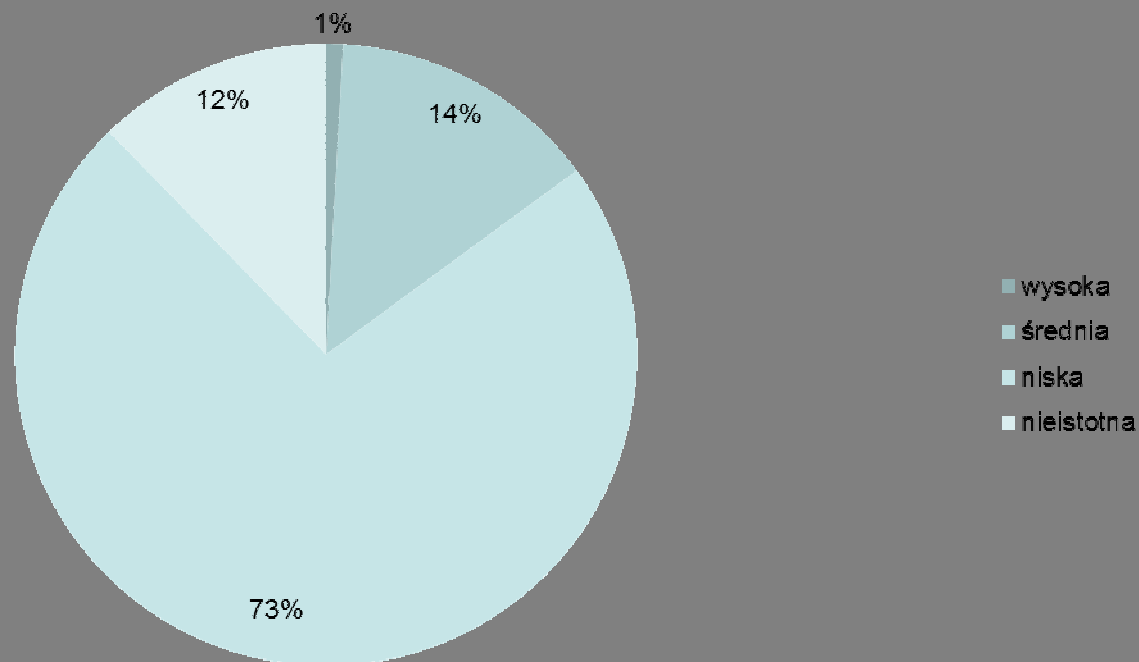

(ok 4%)

KODOWANIE

	0	1	2	3
Wskazanie do ochrony	Brak lub mała część ostoi (<10%) wskazana do ochrony	Część ostoi wskazana do ochrony (10-50%)	Większa część powierzchni ostoi (50-90%) wskazana do właściwej ochrony	Cała powierzchnia ostoi (>90%) wskazana do właściwej ochrony
Plan Ochrony	brak planu ochrony	brak planu ochrony, ale rozpoczął się proces jego przygotowywania	plan ochrony istnieje, ale jest niewyczerpujący lub nieaktualny	istnieje wyczerpujący i odpowiedni plan ochrony, mający na celu utrzymanie lub podniesienie liczebności populacji gatunków kwalifikujących
Działania ochronne	brak (lub bardzo) niewielkie działania ochronne są wykonywane w ostoi	Pewne ograniczone działania ochronne są wykonywane, ale są one mocno niewystarczające	działania ochronne są wdrażane, ale nie są one wyczerpujące lub ograniczone środkami i możliwościami	działania ochronne wymagane w ostoi są wystarczająco i efektywnie wdrażane

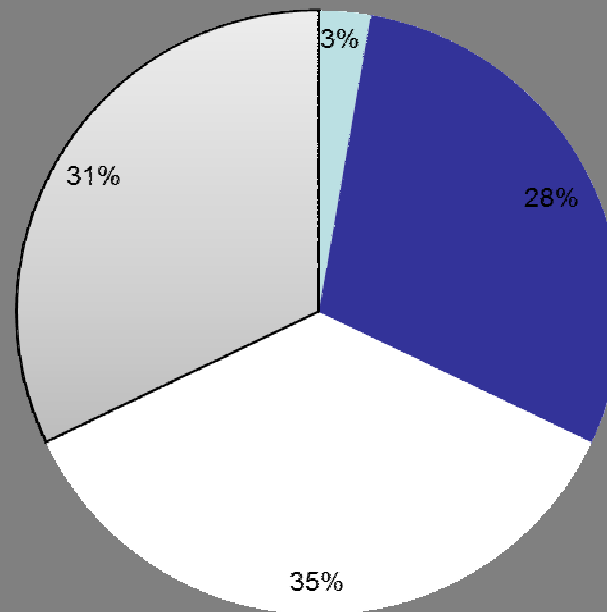
ROZKŁAD WSKAŹNIKA ODPOWIEDŹ OGÓŁEM W LATACH 2008-2010 N=113

Tylko dla 1% ości 'ODPOWIEDŹ' oceniono jako wystarczającą.
Niemał w $\frac{3}{4}$ ości odpowiedź była słaba.

DZIAŁANIA OCHRONNE

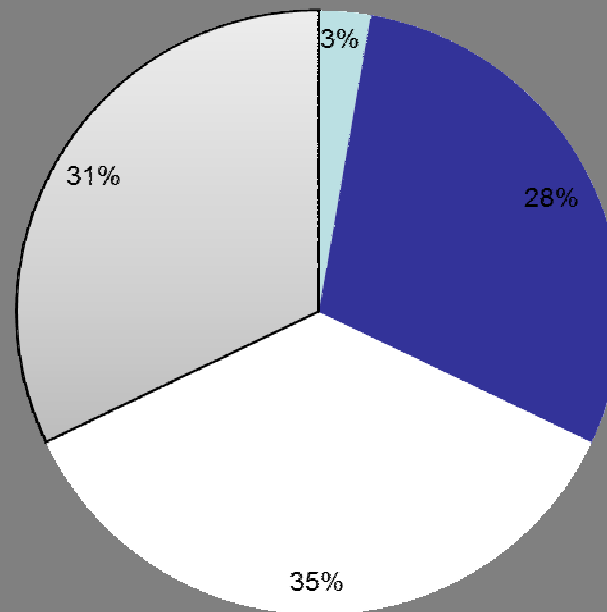
- działania ochronne wymagane w ostoi są wystarczająco i efektywnie wdrażane
- działania ochronne są wdrażane, ale nie są one wyczerpujące lub ograniczone środkami i możliwościami
- pewne ograniczone działania ochronne są wykonywane, ale są one mocno niewystarczające
- brak (lub bardzo) niewielkie działania ochronne są wykonywane w ostoi

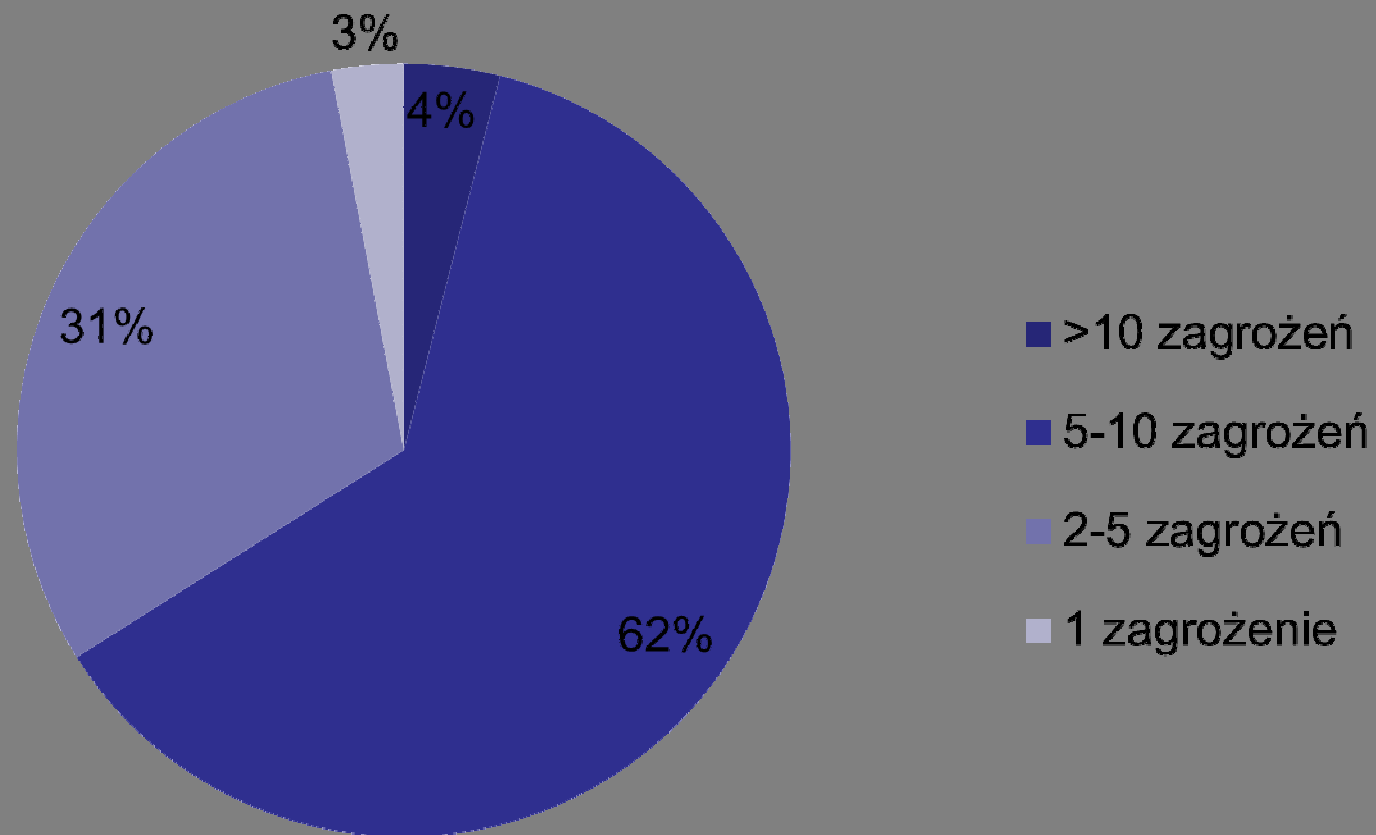

PLAN OCHRONY

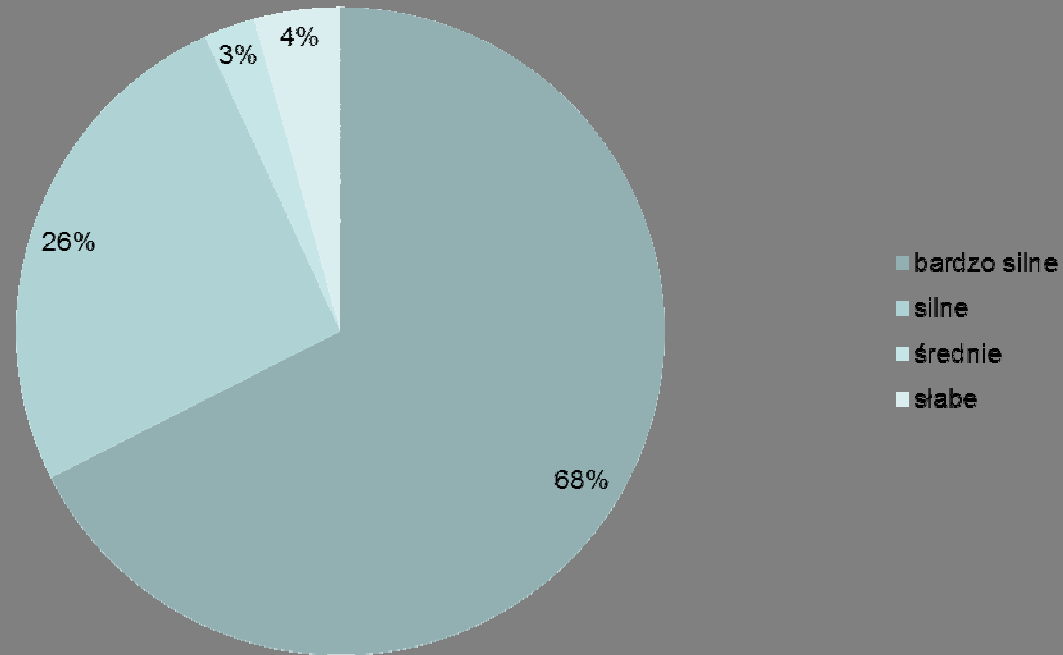
- działania ochronne wymagane w ostoi są wystarczająco i efektywnie wdrażane
- działania ochronne są wdrażane, ale nie są one wyczerpujące lub ograniczone środkami i możliwościami
- pewne ograniczone działania ochronne są wykonywane, ale są one mocno niewystarczające
- brak (lub bardzo) niewielkie działania ochronne są wykonywane w ostoi

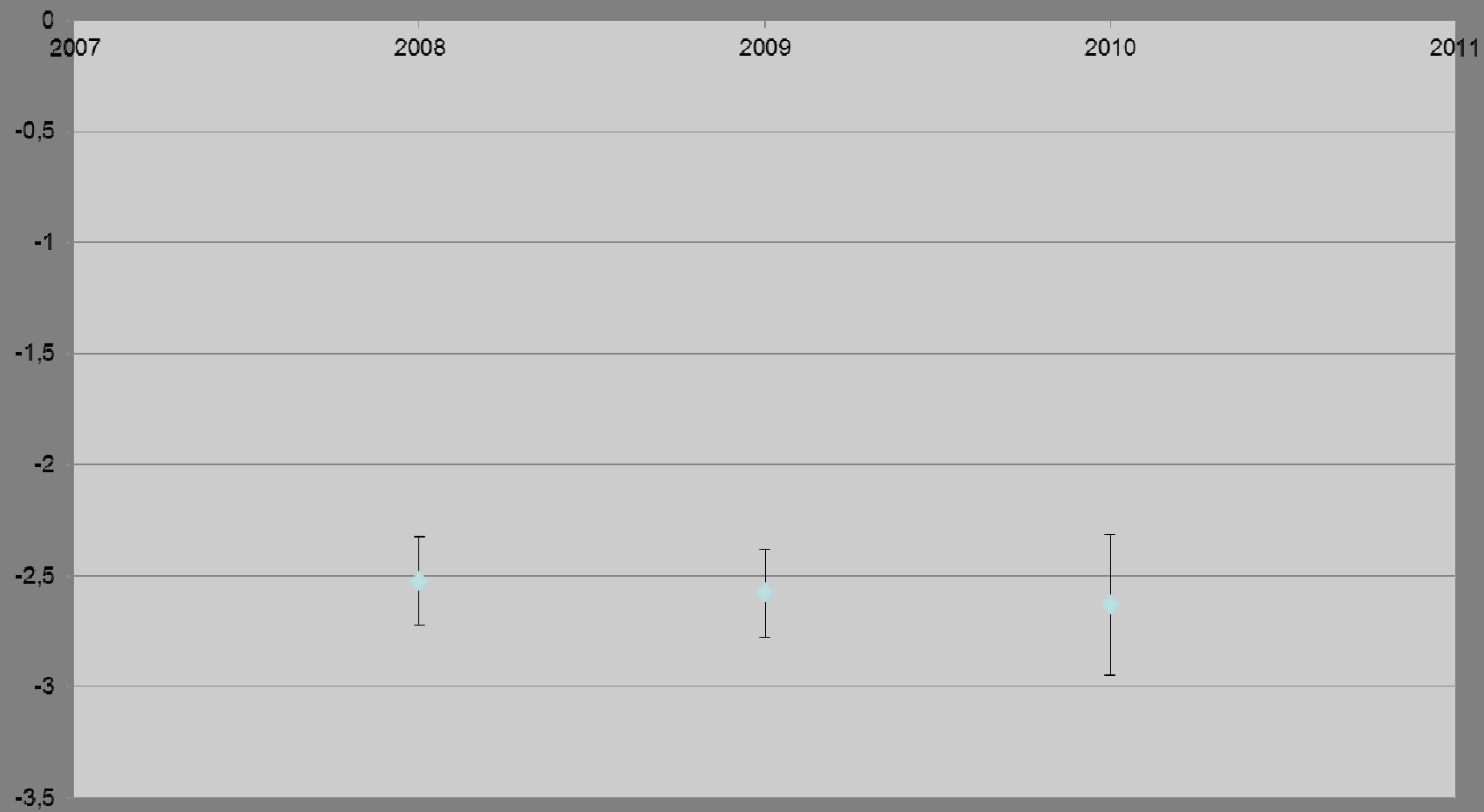
liczba zagrożeń w ostojach ptaków IBA (N=100)

Natężenie zagrożeń w ostojach (N=100)

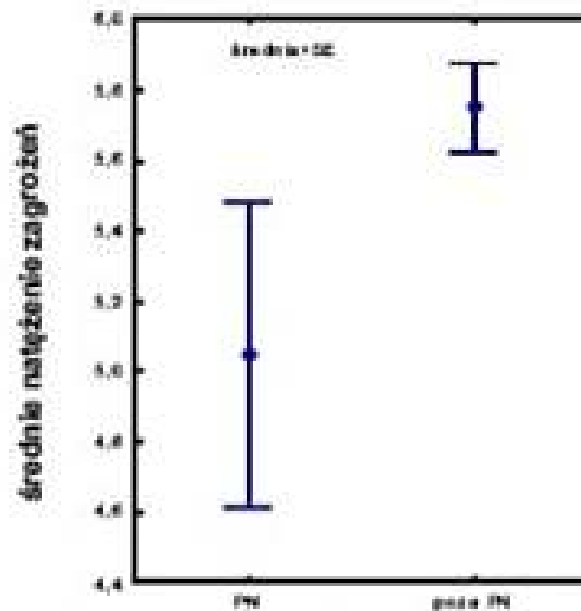
PRESJA

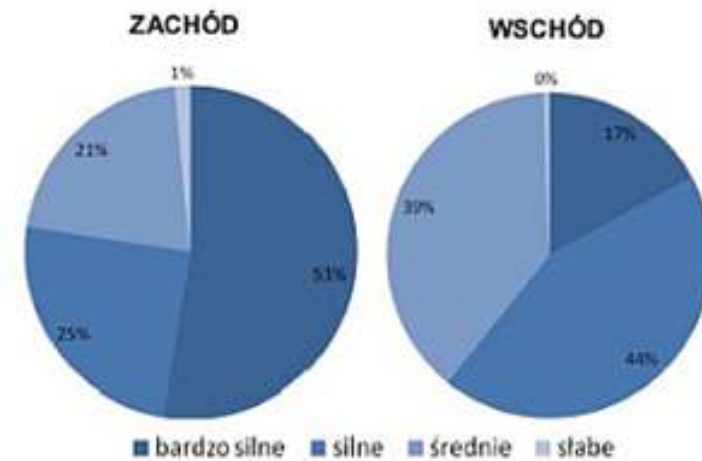
ODPOWIEDŹ

Analizy zagrożeń

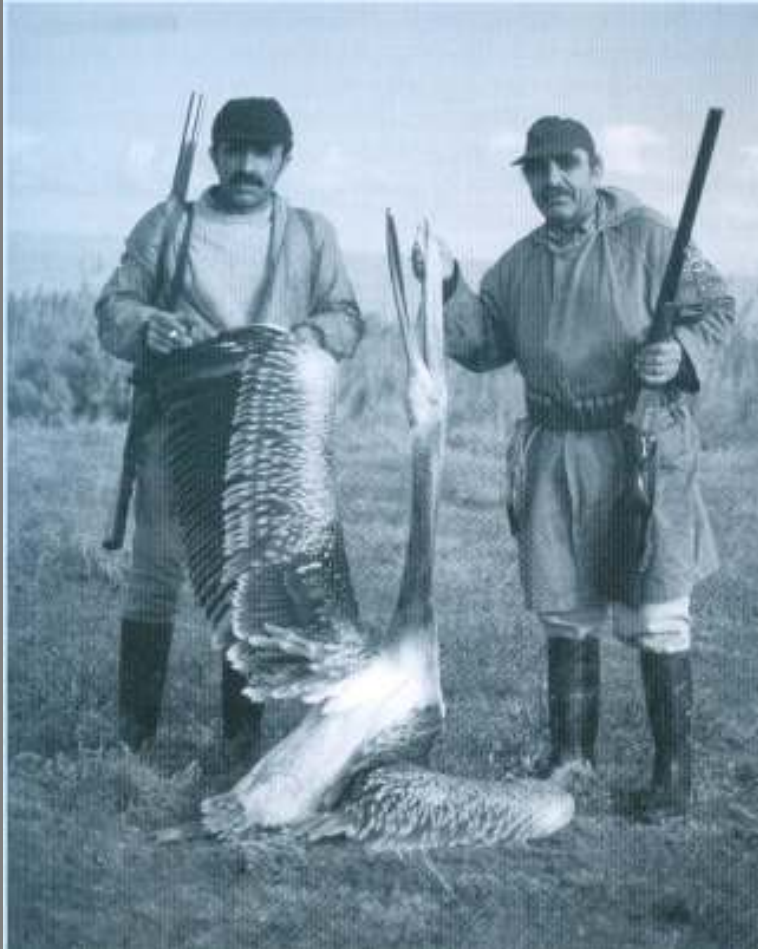
W ostojach chronionych jako Parki Narodowe średnie natężenie zagrożeń jest niższe niż w pozostałych ostojach (ANOVA, $p=0,051$)

Natężenie zagrożeń na terenie ostoi w zachodniej części kraju jest znacznie wyższe niż we wschodniej części.

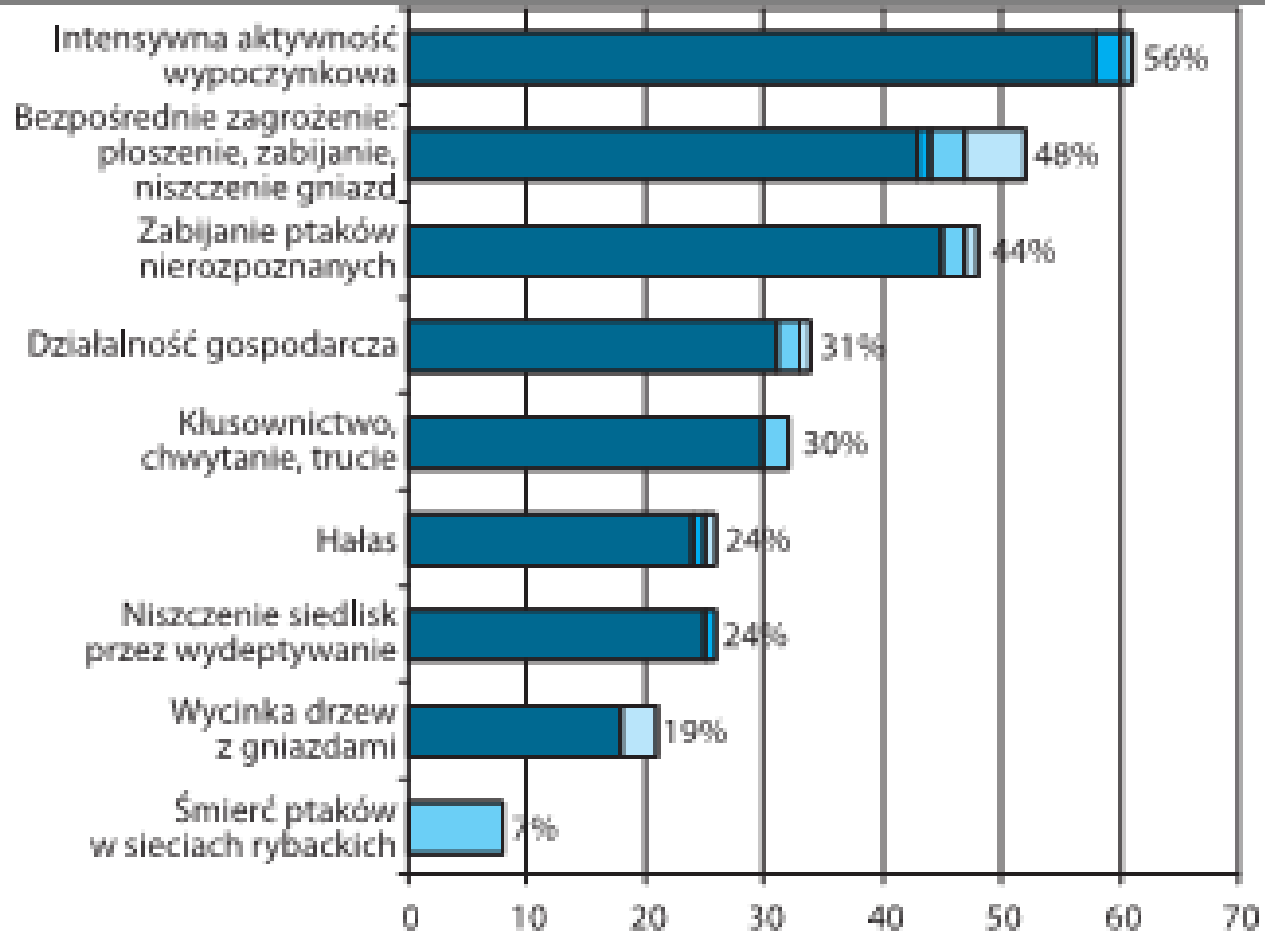

PŁOSZENIE, ZABIJANIE PTAKÓW, PENETROWANIE ICH SIEDLISK

Zagrożenia związane z płoszeniem, zabijaniem ptaków i niszczeniem ich gniazd, wpływem niewłaściwie prowadzonego pozyskania ptaków oraz kłusownictwa. Należą tu także zagrożenia związane z aktywnością ludzi, powodującą zmiany i niszczenie siedlisk oraz niepokojenie gatunków.

liczba ostoi ptaków N=108 IBA

bardzo silne
  silne
  średnie
  słabe

- Odnotowano przypadek schwytania orlika krzykliwego (Puszcza Knyszyńska 2011)
- Znane przypadki zabicia np. rybołowa (Bory Tucholskie 2011)
- W 2010 październik-listopad intensywne praktycznie codzienne polowania, spadek liczebności gęsi z około 12-15tyś w latach wcześniejszych do max 2,5 tyś w 2010. Intensywne płoszenie powodujące spadek liczebności głównie łysek, kaczek, gęsi, żurawi. W 2010 r. do 25 września w czasie polowań zastrzelono co najmniej 1 gągoła, 3 perkozy dwuczube, 1 jastrzębia (Dolina Małej Wełny, 2011).

- Polowania w kluczowych miejscach dla migrujących gęsi i żurawi (gatunki kluczowe w ostoi) powodujące rozbijanie noclegowisk oraz płoszenie innych gatunków ptaków koncentrujących się w pobliżu takich jak np. czaple białe, kaczki (Kostrzyneckie Rozlewisko, łąki pod Kłosowem, Czelinem i Porzeczem, Międzyodrze). Nielegalne wpływanie łodziami z dużymi silnikami spalinowymi na kanały Międzyodrza, zagrożenie dotyczy głównie rybitwy czarnej, u której odnotowano wyraźny spadek liczebności na terenie całej ostoi (D.D.Odry, 2011).
- W trakcie okresu lęgowego czynny i aktywny odstrzał kormorana oraz czapli siwej na podstawie zezwolenia RDOŚ na odstrzał ok. 100 ptaków – w rzeczywistości odstrzał nieograniczony - min. 350-400 os. kormorana i ok. 50 os. czapli siwej (D.D.Skawy; 2011)
- Nie używanie przez myśliwych lornetek... (Dolina Górnej Odry, 2011)

- Coraz częściej spotyka się celowe niszczenie gniazd i/lub jaj w koloniach wszystkich gatunków mew gniazdujących na wyspach wiślanych. Coraz częstsza obecność quadów i crossów na piaszczystych wyspach wpływa zarówno pośrednio (hałas), jak i bezpośrednio na awifaunę Wisły poprzez niszczenie siedlisk i rozjeżdżanie lęgów większości kluczowych gatunków w ostoi, w tym ostrygojada, mewy pospolitej, rybitw i sieweczek (Dolina Środkowej Wisły 2011)
- Trucie lisów pociąga za sobą trucie się orłów przednich i innych ptaków szponiastych, np. otruto parę dorosłych orłów przednich (na padlinie lisa) (Beskid Niski, 2010)

- Quadowcy i motocykliści rozjeżdżają gniazda sieweczek rzecznych, płoszą inne ptaki lęgowe (m.in.: rybitwy białowąse, kaczki, perkozy i śmieszki) oraz odpoczywające i żerujące na błotach ptaki migrujące. Wędkarze przechodzą przez lęgowiska chruścieli i rybitw a także coraz rzadszych na zbiorniku czajek i siewek rzecznych, mogło to być jedną z przyczyn porzucenia w 2007 r. kolonii przez rybitwy: białowąse, czarne i białoskrzydłe. Rozbijanie obozowisk oraz pływanie łodziami motorowymi w miejscach, gdzie gniazdowały bączki i bąki - oba gatunki przestały się tam pojawiać. (Zbiornik Turawski)

- Nielegalne polowania w rezerwacie Jezioro Siedmiu Wysp. W okresie wędrówek w ostoi zatrzymują się stada dzikich gęsi, dla których jezioro Oświn jest miejscem nocowania. Strzały w rezerwacie powodują płoszenie się dużych stad gęsi, a także innych gatunków będących przedmiotem ochrony w tamtejszej ostoi Natura 2000, m.in.: gągołów, traczy, żurawi. Płoszenie przez myśliwych zagraża także rzadkim gatunkom ptaków szponiastych lęgnących się i żerujących nad jeziorem Oświn i w jego okolicach. Są to m.in.: bielik, skrajnie rzadki rybołów, orlik krzykliwy. OTOP zgłosił zagrożenie szkoda w środowisku. RDOŚ po wizji lokalnej ustalił z myśliwymi: przeniesienie 6 ambon poza granice rezerwatu (300m), nie kierowanie ich okienkami w stronę rezerwatu, pytanie czy działalność łowiecka w sąsiedztwie rezerwatu została jakoś uregulowana prawnie – np. uchwałą, czy myśliwi wiedzą o konieczności przestrzegania okresów ochronnych ptaków- na razie brak odzewu ? (RDOŚ ponownie wystosował pismo do prezesa Koła Łowieckiego).
- *Zgodnie z Ustawą z dnia 13 października 1995 r., Prawo łowieckie [Dz.U. z 1995 r. Nr 147 poz.713]: „w skład obwodów łowieckich nie wchodzi parki narodowe i rezerwaty przyrody, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody”. Rezerwat Oświn nie posiada planu zadań ochronnych, ani planu ochrony i w całości wyłączony jest z obwodu łowieckiego, a więc polowania w granicach rezerwatu są niezgodne z prawem.*

Wiosną 1 tylko kajciarz "przesunął" kilkudziesięciotysięczne stado grążyc o kilometr w głąb zalewu a miało to miejsce w najcenniejszej dla ogorzałki zatoce całego akwenu.(najważniejszego zimowiska i miejsca odpoczynku oraz bazy żerowiskowej podczas migracji w całej Europie...). Łatwo sobie wyobrazić jaki wpływ wywierać będzie kilku kajciarzy a jaki kilkudziesięciu, kilkuset... Jeśli faktycznie założą tam swoją bazę to ta zatoka przestanie pełnić swoją dzisiejszą funkcję (wiosną tego roku przebywało tam ok 80 tys. kaczek!!! Do tego wszystkiego dochodzą dziesiątki huczących motorówek. Te płoszą już wszystko i zewsząd nie tylko w czasie migracji ale i w sezonie lęgowym . Jak temu zapobiec, czy można w PZO? Generalnie należy dążyć do utworzenia w najcenniejszych zatokach ważnej formy ochrony przyrody ale co można zrobić żeby do tego czasu wstrzymać rozwój tego procederu - zanim rezerwat zostanie powołany czy też WPN poszerzony. Boje się że za te parę lat nie będzie już czego w tych zatokach obejmować ochroną... (Zalew Szczeciński, 2011)

- Czy jest możliwość wprowadzenia w PZO zakazów na terenie N2000, które w dużym stopniu mogą ograniczyć płoszenie ptaków: wpływanie wiosną w niektóre rejony zbiornika, jeżdżenie po odśnieżonym dnie pojazdami silnikowymi oraz najważniejsze - polowania na gęsi w okresie jesiennym (obecność psów, obecność myśliwych na najcenniejszych żerowiskach w okresie migracji jesiennej. Czy jest szansa na jakieś zapisy w PZO jeśli udowodni się znaczący negatywny wpływ na N2000? Powiedzmy, że administrator terenu (RZGW) rozumie problem i wyraża zgodę. (Zbiornik Otmuchowski)
- Jak można wpłynąć na wyznaczanie stref (oznaczonych bojami) na zbiorniku do wędkowania z brzegu, pływania łodziami, motorówkami, stref tylko dla ptaków? Gdzie można uzyskać informacje o takich strefach i terminach w nim obowiązujących? Kto wyznacza takie strefy i kto je wykonuje w terenie? Zbiornik Nieliski
- Jak skutecznie rozwiązać problem z poruszającymi się łódkami po akwenie gdzie gniazdują śmieszki i m. czarnogłowe. Wędkarze cumują przy brzegu wyspy wprawdzie mają zakaz wchodzenia na wyspy ale ptaki boją się usiąść na gniazda z jajami gdy łódka jest przy wyspie Następuje wychłodzenie jaj-utrata lęgu. Jak wynegocjować zakaz poruszania się łódek w okresie lęgu na tych tylko akwenach (byłe zwirownie) gdzie sa kolonie z Kołem Wędkarzy.? (Beskid Śląski)

GOSPODARKA WODNA

Zagrożenia powodowane przez niszczenie brzegów zbiorników wodnych i rzek, bagrowanie, pogłębianie, obwałowanie, regulacje koryta, utrzymywanie drożności kanałów odwadniających, zmianę poziomu wody (spuszczanie, napełnianie zbiorników retencyjnych, stawów). Itd..

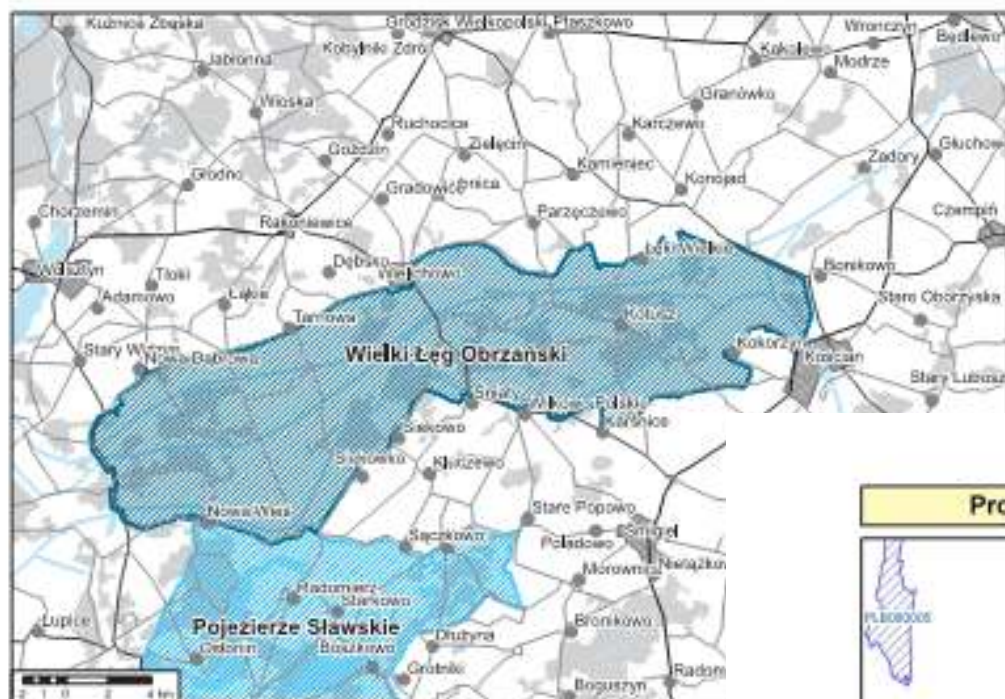
- W trakcie prac hydrotechnicznych usuwanie roślinności łąkowej porastającej strefę brzegową. Wycinanie lasów łąkowych w Dolinie Środkowej Odry spowodowało zmniejszenie dostępnych miejsc rozrodu kani rudej, kani czarnej, dzięcioła średniego. (Czechowski, 2009)
- W Dolinie Dolnego Nurca melioracje i obwałowanie rzeki pozbawiają dolinę wylewów wiosennych, mając niekorzystny wpływ na derkacza i ptaki siewkowe. Prawdopodobnie obniżenie wilgotności terenu stało się przyczyną wyginięcia lokalnej populacji dubelta, liczebność kulika spadła z kilkunastu par do dwóch. (Budka, 2009).

- Zabudowa techniczna brzegów koryta w postaci opasek, ostróg i podobnych budowli jest bardzo poważnym zagrożeniem dla awifauny skarp (zimorodek, brzegówka, w mniejszym stopniu piskliwiec), które bezpowrotnie tracą swoje środowisko lęgowe. Obecnie jest to problem lokalny, ale coraz częstsze remonty starych, często zniszczonych już, budowli mogą w szybkim tempie spowodować, że będzie to jedno z podstawowych zagrożeń i to nie tylko dla gatunków skarp ale i ptaków zasiedlających ławice piaskowe (sieweczki, rybitwa białoczarna, mewa pospolita) (Bukaciński, 2011)
- IBA Pola irygacyjne: szybka zmiana wysokości lustra wody, co prowadzi do zniszczenia lęgów ptaków gniazdujących na ziemi (głównie siewkowych: sieweczka rzeczna, czajka, krwawodziób) lub w drugą stronę, gniazdujących przy wyższych poziomach wód (łyska, kokoszka, perkozek, wodnik, kaczki)

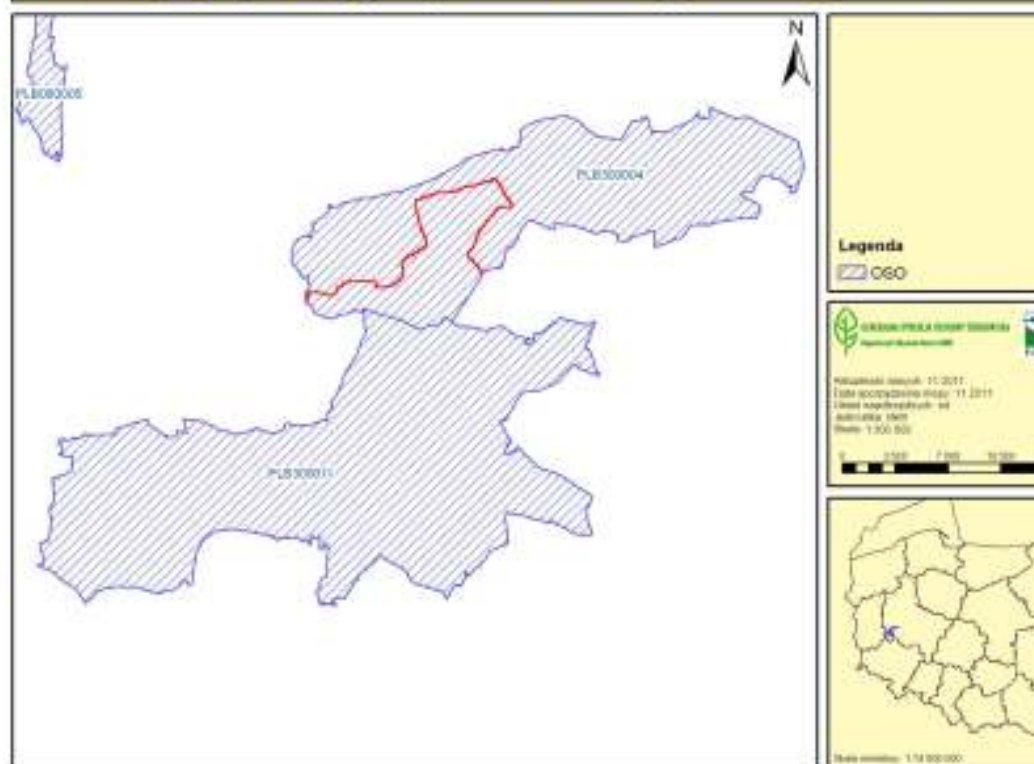
Największym problemem na zbiornikach zaporowych w Polsce jest stosowanie piętrzeń nie uwzględniających potrzeb gatunków ptaków z nimi związanych. Na Jeziorze Turawskim działania te przybrały w ostatnich latach rozmiar katastrofalny. Niskie poziomy wody w okresach lęgowych sprawiły, że od 2008 roku przestały gniazdować tu ważne dla Europy: rybitwy białowase (kiedyś gatunek kwalifikujący 50–100 par), czarne i białoskrzydłe. W tym samym czasie zbiornik opuściły również zakładające gniazda w koloniach lęgowych rybitw - perkozy zauszniaki (1% populacji lęgowej kraju). W sezonie 2011 z powodu niskiego poziomu wody do lęgów nie przystąpiła tu już ani jedna para ptaków z gatunków stricte wodnych. W okresie tym nie przeprowadzono na zbiorniku żadnych poważnych inwestycji a jedynie uszczelnianie niewielkiego odcinka wału odbywały się w październiku a więc w żaden sposób nie kolidowały z lęgami ptaków. Ilość wody potrzebna do lęgów ptaków to ok. połowa pojemności jeziora. Szczegółowe, tegoroczne obserwacje zarówno zbiornika jak i jego urządzeń pomiarowych wykazały, że mimo intensywnych opadów deszczu woda w jeziorze utrzymywała się na jednakowym poziomie. Niskie piętrzenia wody wiosną i latem powodują także szybkie zarastanie zbiornika co nie jest bez znaczenia dla odpoczywających tu podczas migracji siewek. Z kolei utrzymywanie zbyt wysokich piętrzeń w okresie późnoletnim i jesiennym powoduje, że brak jest błota, na którym odpoczywają i żerują migrujące o tej porze gatunki siewkowe. Przykładowo, z tej właśnie przyczyny w 2010 r na Zbiornik Turawski załatywały stadka biegusów zmiennych liczące zaledwie kilkanaście osobników podczas gdy w innych latach ich liczebność przekraczała 300 osobników.. Sytuacja ta wpłynęła także niekorzystnie na ilość gęsi zbożowych (gatunek kwalifikujący). W trakcie przelotów obserwowano tu jedynie pojedyncze osobniki. Natomiast przy sprzyjających warunkach w 2009 roku przebywało ich tu ok. 20 000...

- 2010 r. - Przebudowa koryta Środkowego Kanału Obry (poszerzenie koryta, udrożnienie przy kanale ujęć rowów odwadniających łąki, budowa betonowych zastawek) – prace prowadzono przez cały okres wegetacyjny. Maszyny pracowały non stop przez co ptaki był nieustannie płoszone. Raport środowiskowy b. złej jakości..Zgłoszono zagrożenia wystąpieniem szkody w środowisku, w tym znaczącego negatywnego wpływu na przedmiot ochrony (siewkę złotą)
- W 2011 naciski na GDOŚ o zlikwidowanie obszaru Wielki Łęg Obrzański (ok 23 000 ha, ma być zmniejszony o ok 20 ha) jako nie spełniającego kryteriów. GDOŚ pisze pismo do KE z wnioskiem o likwidację obszaru, teraz kolejne z wnioskiem o redukcję 80% i połączenie z P. Sławskim (ok 39 000 ha)
- Argumenty GDOŚ:
- Jedynym gat. kwalifikującym jest kulik wielki (8 par, 1,8% pop.krajowej), ale jego obecność W 2008 roku stwierdzono duże stada siewki złotej (8500- 10 000), ale ma silny związek z uwodnieniem obszaru w danym sezonie i w związku z silnym przesuszeniem może wskazywać jedynie na incydentalna

-

Propozycja zmiany granicy obszaru Wielki Łęg Obrzański PLB300004

- Nieprawda jest że liczebność kulika wielkiego uzależniona jest od poziomu wody w dolinie (kulik nie jest siewkowcem wymagającym wysokiego zalewu doliny wiosna)
- obecność...*W momencie tworzenia planu zadan ochronnych kwalifikujący prog liczebności siewki złotej (C6) wynosił 10 000 ptaków (Sidlo et al. 2004) dzisiaj wynosi on 7000 (Sikora et al. 2009). Stwierdzona liczebność w roku 2009 (8500-10 000 os.) wynosi więc do 1,4% populacji wędrowkowej. W przypadku ptaków nielęgowych nie można opierać wnioskowania o braku znaczenia danego obszaru dla ptaków na podstawie danych z 1 czy nawet 2 sezonów. Dobre dane o siewce złotej pochodzą tylko z lat 2008-2009*
- Ocena polskiej populacji kulika wielkiego jest permanentnie zawyżana w ocenach ogólnopolskich. Liczebność kulika wielkiego w Polsce w latach 2005-2010 w świetle nowych danych (Ławicki i Wylegała 2011) jest najprawdopodobniej znacznie niższa (prawdopodobnie na poziomie zaledwie 250-300 par) niż to przyjęto w opracowaniu Wilk 2010 (miedzy innymi ze względu na znaczny spadek w zachodniej Polsce). W związku z tym w granicach obszaru może gniazdować nawet 1,1 - 2,7% populacji krajowej (4-8 par)
- Ze względu na rozbudowaną sieć rowów melioracyjnych istnieją możliwości regulowania poziomu wiosennych zalewów na łakach i tworzenia optymalnych siedlisk dla siewki złotej oraz dla kulika wielkiego.
- Są wyroki wyroki ETS mówiące o tym, że nie można zredukować powierzchni obszaru, jeśli wciąż ma on znaczenie dla gatunków będących przedmiotami ochrony na mocy Artykułu 4(2) Dyrektywy Ptasiej; C-57/89 (Leybucht Dykes); C-355/90 (Santona Marshes)

- Na prawie 20 kilometrowym odcinku Neru powyżej ujścia do Warty została wykonana regulacja. Głównym celem tej inwestycji, której inwestorem był Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych (WZMiUW) w Poznaniu, miało być „oczyszczenie dennych warstw rzeki Ner z zanieczyszczeń stałych i masowych” oraz „zwiększenie przepustowości koryta ciek, a tym samym ograniczenie wylewów powodziowych”. Konsekwencją inwestycji było znaczne ok. 90 cm obniżenie poziomu wód gruntowych i osuszenie zarośniętych starych torfianek i rowów odpływowych. Spowodowało to drastycznie szybki odpływ wiosennych wód zalewowych konsekwencją czego był zanik kolonii śmieszek i zanik stanowisk lęgowych rybitw czarnych i białowąsych, a także drastyczne zmniejszenie liczebności lęgowych czajek, rycyków, kszyków, krwawodziobów i kropiatki, których liczba stanowisk koreluje z poziomem utrzymujących się wiosennych zalewów. Po zebraniu danych monitoringowych z okresu przed inwestycją i z pierwszego sezonu po inwestycyjnego wykonano analizę zmian liczebności 29 gatunków ptaków wodno-błotnych, lęgowych w dolinie Neru w latach 2006-2008, z której wynika, że w 2008 r. spadek liczebności ptaków wyniósł około 50% w relacji do stanu obserwowanego w latach poprzednich. Odnotowane w 2008 r. równoczesne spadki liczebności wielu gatunków ptaków mokradłowych, także tych z załącznika I Dyrektywy Ptasiej, należy jednoznacznie interpretować jako naruszenie właściwego stanu ochrony. (T.Musiał, 2010)

- **WZMiUW w Białymstoku przeprowadził mechaniczne odmulanie 214 km rzek, bez powiadomienia kogokolwiek, bez ocen OOŚ. Przedsięwzięcia zlokalizowane w obszarach Natura 2000 obejmowały wg naszych oszacowań ok. 80 km bieżących cieków, co stanowi 37% łącznej długości cieków objętych pracami. Prace są kontynuowane, WZMiUW dysponuje budżetem rządu 34 mln zł (!) na te prace (nie wiem z jakiego źródła). Prace mają dotyczyć setek km (!) cieków i rzek. Uzasadnienie WZMiUW (skargi rolników na utrudnienia/brak możliwości użytkowania zalanych UZ, „zamulenie” cieków, wcześniejsze zaniedbania w utrzymaniu cieków, pieniądze do wydania.**

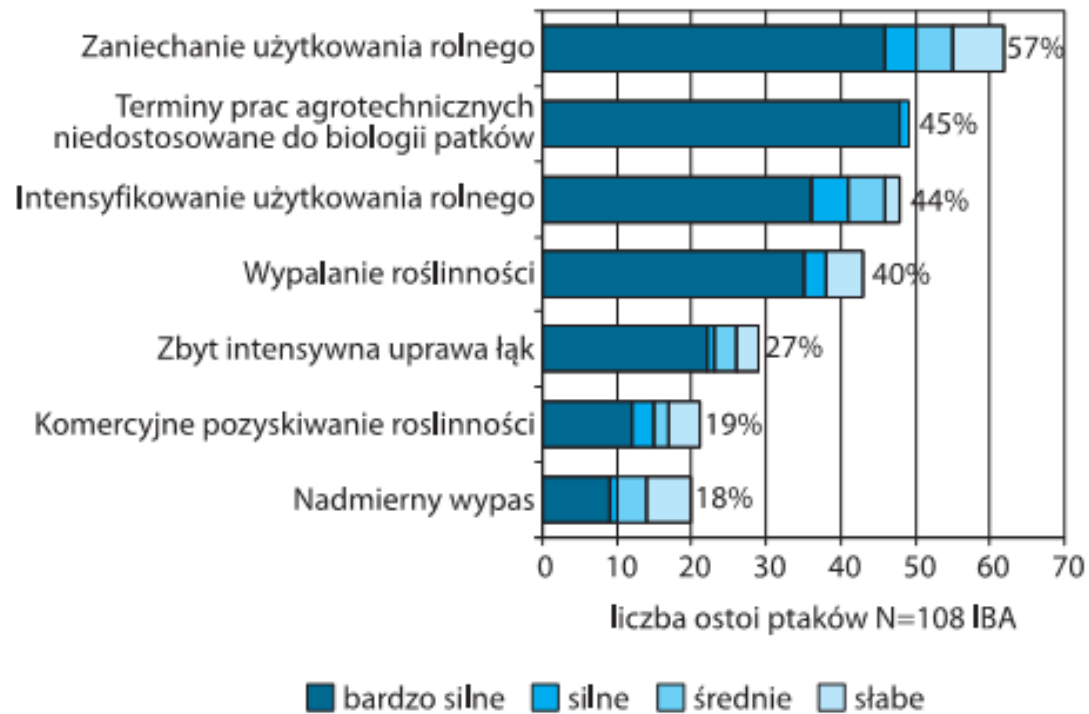
Jakie kroki można podjąć?

- - źródło finansowania tych prac konserwacyjnych?
- - opinie prawne nt. obowiązku OOŚ dla melioracji (w tym prawo UE i wyroki, opinie ETS),
- - sprawdzić czy można jakoś naruszyć „Plan nawodnień rolniczych”, który nie ma SEA (uchwalony w 2006 r., gdy ponoć nie było obowiązku SEA),
- - czy dałoby się jakiejś ocenie poddać „Plan konserwacji na 2011-14”?

Np..Supraśl, Klimaszewnica, Łepacka Struga

- Prace obejmowały tereny występowania kulika wielkiego, (Wielki Łęg Obrzański (!) Teraz naciski na GDOŚ by obszar ostoi zmniejszyć o 80%. Jedynym przedmiotem ochrony jest kulik wielki
- *Odwodnienie rezerwatu OTOP Zajki-Laskowiec. Opadnięcie poziomu wody wiosną spowodowało zanik kolonii lęgowej rybitwy białoskrzydłej i wycofanie się wielu innych gatunków ptaków z tego terenu. Dolina Biebrzy 2011*
- Niezmienne, od wielu lat plany budowy kolejnych stopni wodnych na Wiśle są zdecydowanie największym potencjalnym zagrożeniem dla WSZYSTKICH kluczowych ptaków koryta rzeki – realizacja takiej polityki doprowadziłaby do bezpowrotnego zaniku dużej części siedlisk lęgowych (wysp i ławic w nurcie) i powolnej degradacji naturalnego środowiska rzeki poniżej zabudowy. (Dolina Środkowej Wisły, 2011)

NIEWŁAŚCIWA GOSPODARKA ROLNA

- Zaprzestanie użytkowania rolnego powoduje zanik podmokłych łąk (sukcesja wierzby, olszy) i zanik siedliska lęgowego dla derkacza, kszczyka, krwawodzioba i rycyka. (Dolina Górnej Wisły, 2011)
- Zaniechanie dotychczasowego użytkowania - niekorzystne zmiany siedlisk dla siewkowych, głównie rycyka, krwawodzioba, kulika wielkiego i bekasów, również pogorszenie terenów żerowiskowych dla szponiastych. (Dolina Tyśmienicy, 2011)
- Ubożenie i zarastanie nie użytkowanych polan reglowych, gdzie znajdują się miejsca lęgowe i żerowiska dla niektórych gatunków ptaków tj. siwerniak, derkacz, szponiaste, sowy. Większość polan na terenie ostoi stanowi własność prywatną. Utrudnia to prowadzenie ochrony czynnej, gdyż jakakolwiek zabiegi wymagają zgody właściciela, którą nie zawsze udaje się uzyskać. Dlatego od kilku lat na terenie GPN w miarę możliwości finansowych prowadzi się wykup polan reglowych. (2010, Gorce)

- Zaorywanie ugorów - pola te były odłogowane przez ok. 10 lat
Wycinanie zakrzewień w okresie lęgowym wzdłuż rowów melioracyjnych na ugorowanych polach - we wrześniu zaoranych.
(Dolina Sołokiji, 2011)

- Intensyfikacja użytkowania rolnego powoduje zanik mozaikowości terenów otwartych, a w konsekwencji zanik bioróżnorodności bazy potencjalnych ofiar ptaków szponiastych (zwłaszcza kani rudej, orlika krzykliwego). Ponadto wpływa na zanik siedlisk lęgowych żurawia gniazdującego na podmokłych zaroślach śródpolnych (Dolina Słupi, 2010)

- trwa wycinka drzew i krzewów i ciągle trwa wypalanie traw i trzcin na dość dużych obszarach. Łąki są zaorywane, dosiewane i nawożone, a we wschodniej części tworzone są na nich tunele foliowe do uprawy warzyw. Rolnictwo jest intensyfikowane. (Dolina Neru, 2011)

- Do głównych zagrożeń w ostoi zaliczyć należy intensyfikację gospodarki łąkarskiej, głównie w północno-wschodniej części doliny. Pierwszy pokos wykonywany jest na przełomie maja i czerwca - co jest szczególnie niebezpieczne dla samic derkacza, które w tym okresie rozpoczynają wysiadywanie jaj i giną pod nożami kosiarek, koszenie okrężne oraz niepozostawianie obszarów niekoszonych. Ponadto zmniejsza się obszar terenów nieużytkowanych, które są siedliskiem lęgowym błotniaka łąkowego. Na obszarze doliny Nurca błotniaki łąkowe gniazdują półkolonijnie na nieużytkowanych od 10-15 lat łąkach, z pokrzywą, trzcina i pojedynczymi krzewami wierzb. Rozpoczęcie corocznego użytkowania takich terenów powoduje opuszczenie ich przez błotniaki. D. Górnego Nurca (2010)

- W Dolinach rzecznych w wyniku zaprzestania koszenia i wypasu następuje zarastanie i wypływanie starorzeczy i zabagnień – wycofywanie się ptaków wodno-błotnych, chruścieli, rybitw D.Górnej Narwi; Dolina Biebrzy, Dolina Środkowej Wisły
- W związku z intensywną gospodarką została zlikwidowana większość nieużytków rolnych. Były one zasiedlane przez takie gatunki jak błotniak łąkowy, derkacz. Ich likwidacja doprowadziła opuszczenia większości śródłąkowych stanowisk lęgowych przez błotniaka łąkowego, który obecnie gniazduje głównie na polach. W przypadku derkacza, dla którego nieużytki łąkowe były głównym miejscem bezpiecznego rozrodu, ich likwidacja stała się, obok odwodnienia i intensyfikacji łąkarstwa, główną przyczyną dwukrotnego obniżenia liczebności lokalnej populacji lęgowej. [Bagno Wizna]

NIEWŁAŚCIWA GOSPODARKA LEŚNA

Zagrożenia związane z prowadzeniem niesprzyjającej ptakom gospodarki leśnej – wycinaniem starodrzewia, usuwaniem martwego drewna z lasu, sadzeniem monokultur, czy zalesianiem terenów otwartych.

- W większości starych drzewostanów prowadzony jest wyręb drzew i prace leśne w sezonie lęgowym.

Szczególnie w cennych drzewostanach stanowiących siedlisko włośchatki, puchacza (2011 Ostoja Drawska)

- Trzebieże, zręby prowadzone w obrębie stref ochronnych, na jednym z ostatnich tokowisk głuszca (Lasy Janowskie)

- Cięcia w sezonie lęgowym w rewirach gatunków takich jak dzięcioł trójpalczasty, białostrzbiety, sóweczka, włośchatka (Puszcza Knyszyńska)

Do zagrożeń obserwowanych w ostatnim czasie należy bardzo intensywna wycinka drzew związana z gradacją miechuna (ochojniak świerkowiec) atakującego świerki. W związku z gradacją Zakład Ochrony Lasu wydał zezwolenie na wycinkę wszystkich zaatakowanych drzew. Gradacja dotknęła głównie najcenniejsze przyrodniczo siedliska świerczyn na torfie będących potencjalnym siedliskiem dzieciotów trójpalczastych. Wycinki prowadzone były na dużych obszarach nawet wielkości całych oddziałów leśnych. (Lasy Skaliskie, 2011)

- Najważniejszym zagrożeniem dla przedmiotu ochrony w OSO są nadmierne wyręby starodrzewu. Inne poważne zagrożenia to usuwanie martwych i zamierających drzew z lasu, prowadzenie prac leśnych w okresie lęgowym ptaków, rozbieranie tam bobrów i osuszanie terenu. Z pewnością poważnym zagrożeniem dla ważnych w ostoi gatunków jest nie uwzględnianie ich wymagań przez administrację leśną. Leśnicy, w zarówno w planowaniu, jak też podczas wykonywania prac leśnych, poza gatunkami strefowymi, zdają się nie zauważać obecności innych zagrożonych gatunków. Nie rozpoznają gatunków kluczowych w ostoi, ani nie znają ich stanowisk (poza gatunkami strefowymi). W dalszym ciągu brak jest planu ochrony ostoi, który skutkuje stałym niszczeniem siedlisk kilku kluczowych gatunków ptaków. (dzięcioł biało brzuchy, trójpalczasty, muchołówki białoszyjej. (Puszcza Borecka)
- Z Doliny Sołokii (ostoja IBA) raportowano ścięcie drzewa z gniazdem bielika w ramach planowych prac leśnych, a w ostoi Buczyny Grzędy Sokalskiej wycięcie buka z dziuplą zajęłą przez puszczyka uralskiego

- Cięcia i przebudowa drzewostanów w nadleśnictwie Limanowa - Prace zostały wykonane w okresie jesień 2009 – luty 2010 w miejscach znanego bytowania głuszców. W efekcie prace te prawdopodobnie przyczyniły się do ograniczenia możliwości bytowania i rozrodu tego gatunku na obszarze gór Ćwilin i Łopień, a więc na dwóch spośród trzech obszarach jego występowania w Beskidzie Wyspowym (Kajtoch i in. 2011). W miejscach wykonania prac znajdowały się także terytoria innych gatunków ptaków o takim samym reżimie ochronnym i podobnym statusie zagrożenia jak głuszc: sóweczki i dzięcioła trójpalczastego. Z oddziałów w jakich miały miejsce prace leśne usunięto także dużą liczbę drzew, głównie świerków i jodeł, w starszych klasach wieku, w tym dziuplastych, zamierających i martwych, nie pozostawiając przy tym praktycznie leżaniny (poza stertami gałęzi).. Drzewa te były istotnym żerowiskiem dla dzięcioła trójpalczastego i dzięcioła czarnego o czym świadczą ich liczne ślady żerowania.
- W lasach Nadleśnictwa Limanowa pozostawianych jest zbyt mało drzew zamierających (w tym prawie wcale świerki) i martwego drewna za czym przemawia rozmieszczenie gatunków wskaźnikowych dla lasów bogatych w te naturalne elementy ekosystemów leśnych – dzięciołów trójpalczastego i białostrzykowego. Gatunki te, poza rezerwatami, są spotykane nielicznie jedynie w miejscach trudno dostępnych (głównie na stromych, skalistych stokach podszczytowych). Ilość martwego drewna w miejscach gdzie te dzięcioły nie występują jest ok. 5-krotnie (dzięcioł białostrzykowy, głównie buczyny i jaworzyny) lub ok. 15-krotnie (dzięcioł trójpalczasty, głównie bory świerkowe i mieszane) mniejsza niż w miejscach występowania tych ptaków (Kajtoch i in., w publikacji).

- Podczas prac na terenie leśnej części ostoi dużą część drewna pozyskuje się na zrębach. Pozostające drobne części, gałęzie i igliwie pozostawało w lesie, rozkładało się i stopniowo substancje były włączane do obiegu w nowym zbiorowisku roślinnym. Natomiast obecnie materiał ten zbiera się i przerabia się na zrębki energetyczne, czyli ogołaca się powierzchnie leśną praktycznie z wszystkich związków(pozostaje część igieł , która opada). Czy zjawisko to nie doprowadzi do zubożenia bazy pokarmowej dla owadów, a przez to dla drobnych ptaków śpiewających (np. lerki, lelka). Zjawisko to przybierze jeszcze większy rozmiar od roku 2013 kiedy to wejdą nowe Plany Urządzania Lasu dla tych terenów zwiększające pozyskanie drewna z cięć rębnych.
- W przyszłym roku odbywała będzie się faza konsultacji nowych PUL i jest to dobry moment na zadanie pytań na ten temat lub nawet ograniczenia bądź zablokowania tego typu działania. (Puszcza Notecka)

GOSPODARKA LEŚNA

01 stycznia 2012 r. wejdzie w życie nowelizacja ustawy o ochronie przyrody.

- UWAGA!!
- w art. 28, który traktuje o planach zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 do ust. 11, który brzmi: „Planu zadań ochronnych nie sporządza się dla obszaru Natura 2000 lub jego części.” dodano pkt. 3a: „pokrywającego się w całości lub części z obszarem nadleśnictwa, dla którego ustanowiony plan urządzenia lasu został poddany ocenie oddziaływania na środowisko” (str. 13 załączonego pliku),
  - w art. 32 zmieniono zapis ust. 4 „Na terenie zarządzanym przez PGLLP znajdującym się na obszarze Natura 2000 zadania w zakresie ochrony przyrody wykonuje samodzielnie miejscowy nadleśniczy, zgodnie z ustaleniami planu zadań ochronnych lub planu ochrony obszaru Natura 2000 uwzględnionymi w planie urządzenia lasu” na następujący: „na terenie zarządzanym przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, na którym znajduje się obszar Natura 2000, zadania w zakresie ochrony przyrody wykonuje samodzielnie właściwy miejscowo nadleśniczy, w oparciu o ustalenia planu urządzenia lasu.”

WIATRAKI W OSTOJACH IBA

- Dużym zagrożeniem dla ostoi jest forsowanie budowy siłowni wiatrowych na Garbie Przeorska – grzbiecie zamykającym dolinę od wschodu. Jest to miejsce istotne jako żerowisko gniazdujących w okolicy (także w ostoi) ptaków szponiastych, m.in.: orlika krzykliwego, myszołowa, błotniaka stawowego i łąkowego. Cała dolina stanowi także ważny szlak dla migrujących ptaków (Dolina Sołokiji)
- Trwa proces zatwierdzenia inwestycji dotyczącej budowy farmy wiatrowej (19 wiatraków) o mocy ok. 50MW pod Dąbiem. (Dolina Neru)
- Lokalizowanie w sąsiedztwie obszaru Natura 2000 zespołów siłowni wiatrowych (na polach będących żerowiskiem żurawi). Dotyczy to zwłaszcza obszarów położonych na południowy wschód od Brodów. (Jezioro Zgierzynieckie)
- Park wiatrowy w okolicy Karcina przy Jez. Resko Przymorskie (17 elektrowni), bardzo prawdopodobny niekorzystny wpływ na ptaki migrujące oraz nocujące gęsi. Opuszczenie strefy przez bielika oraz orlika krzykliwego znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie farmy. (Ostoja Trzebiatowska)

30 IBA BEZ OCHRONY - zagrożenie

- Wśród nich tak cenne dla ptaków, jak Zbiornik Siemianówka, Dolina Dolnego Wieprza, Ostoja Kurpiowska, Wysoczyzna Elbląska, Mierzeja Wiślana, Płw.Helski....
- Wzywamy do podjęcia właściwych kroków w celu uniknięcia powstania zanieczyszczenia lub pogorszenia warunków naturalnych siedlisk lub jakichkolwiek zakłóceń wpływających na ptaki (zgodnie z art. 4 (4) Dyrektywy Ptasiej, art. 6 (2) Dyrektywy Siedliskowej) na obszarach wskazanych jako ostoje ptaków IBA, a nie chronionych jeszcze w ramach sieci Natura 2000. Apelujemy również o oficjalne poinformowanie o takim obowiązku wszystkich Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska, na których terenie działania znajdują się wskazane nowe obszary. Dopiero po włączeniu tych obszarów do sieci Natura 2000 możliwe będzie rozpatrywanie możliwości realizacji działań mogących negatywnie oddziaływać na przedmioty ochrony tych obszarów, w oparciu o ocenę oddziaływania na obszar Natura 2000 (zgodnie z art. 6(3) Dyrektywy Siedliskowej).

Opiekunowie – ochrona w ostojach! DZIĘKUJEMY 😊

Dziękuję.....